

เพื่อน้อมรำลึกถึง
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ผู้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง
“กรมศิลปากร” เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๔๕๔

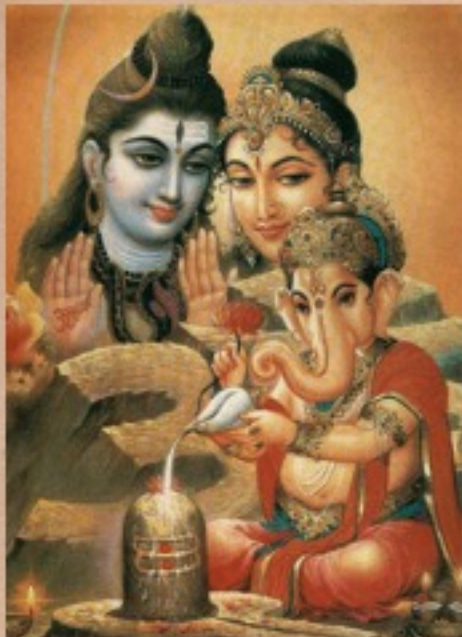

พระพิฆเนศวร เทพเจ้าองค์หนึ่งในศาสนา
พราหมณ์ - ฮินดู เป็นโอรสของพระศิวะหรือพระ
อิศวร กับ แม่อุมาปारวตี โดยลักษณะของ
“**พระพิฆเนศวร**” เป็นเทพเจ้าที่มีรูปร่างอ้วน
ใหญ่ มีพระเศียร (หัว) เป็นช้าง พระกรรณ
(หู) กว้างใหญ่ จวงยาว งาหักข้างหนึ่ง มี
4 กร 6 กร และ 8 กรบ้าง แล้วแต่ภาคที่
จะเสด็จมา ในแต่ละกร ถืออาวุธและของ
มงคลต่าง ๆ ในคติความเชื่อตามคัมภีร์
ทางศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู นอกจากนั้นมี
จุเป็นสังวาล มีหนูเป็นพาหนะ โปรดเสวย
ขนมต้มขาวหรือที่อินเดียเรียกว่าขนมโมทกะ
(อ่านว่า โม-ทะ -ทะ)

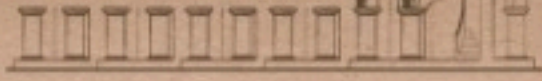
พระพิฆเนศวร ในสังคมไทยมีชื่อเรียกหลายชื่อและเป็นเทพเจ้าองค์หนึ่งในศาสนาพราหมณ์ - ฮินดูที่ปรากฏว่ามีชื่อเรียกเป็นจำนวนมาก บางคัมภีร์กล่าวถึงชื่อเรียกว่ามีจำนวนมากถึง 1,000 ชื่อ เช่น พระพิฆเนศวร/พระพิฆเนศ/พระคณেশ্বর/พระวิฆเนศวร/พระคณศ

/คณปติ หรือแม่แต่ พิเนศร/พิเนก/พิทธิเนศร เป็นต้น โดยชื่อเรียกที่ผู้คนทั่วไปมักใช้เรียกกันว่า **“พระพิฆเนศ”** หรือ **“พระพิฆเนศวร”** นั้น ทั้ง 2 คำ มีความหมายเหมือนกันว่า

“ผู้เป็นใหญ่เหนืออุปสรรค”

นอกจากนั้นในส่วนของความหมายและความเชื่อที่มีต่อชื่อเรียก
“พระพิฆเนศวร” จากเอกสารหรือบทความทางวิชาการต่าง
ๆ มีการอธิบายในหลายแง่มุม ไม่ว่าจะเป็นการอธิบายชื่อ
เรียกตามลักษณะรูปร่าง คุณสมบัติ หรือหน้าที่ โดย
ภาพรวมของความหมายและความเชื่อที่มีต่อชื่อเรียก

“พระพิฆเนศวร” ที่ได้
กล่าวข้างต้นว่า

“ผู้เป็นใหญ่เหนืออุปสรรค”

ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา จึงมีการนิยมสร้างรูปเคารพพระ
พิฆเนศวรขึ้นมา เพื่อประทานความสำเร็จและขจัดอุปสรรค
โดยเฉพาะในด้านการค้าและการประกอบธุรกิจต่าง ๆ ทำให้พระ
พิฆเนศวรเป็นเทพเจ้าแห่งสากลที่มีผู้คนทั่วโลกเคารพนับถือมาก
ที่สุดองค์หนึ่ง

นอกจากนี้ ยังมีคติความเชื่อที่ว่า **“พระพิฆเนศวร”** เป็นเทพแห่งศิลปะวิทยาการ เป็นเทพเจ้าแห่งความฉลาดรอบรู้ โดยมีคำอธิบายจากผู้เชี่ยวชาญ เด่นดาว ศิลปานนท์ ได้อธิบายลักษณะความเป็นเทพแห่งศิลปะวิทยาการของพระพิฆเนศวรไว้ว่า

“... สัญลักษณ์ที่สำคัญที่ทรง
ถืออยู่ในพระหัตถ์เสมอ ๆ
คือ ... ถ้วยขนมโมทกะ
เครื่องหมายแห่งสติปัญญา ... หนังสือและ
เหล็กจาร หรือใช้గాแทน
เหล็กจาร สัญลักษณ์ดัง
กล่าวปรากฏเรื่องในมหา
ภารตะของอินเดียเหนือ กล่าว
คือ มหาคณศ เป็นที่รู้จักในนาม
ของเทพเจ้าแห่งอักษรศาสตร์และวรรณคดี
...”

ตามหลักฐานที่ปรากฏ จะพบว่า คติการเคารพบูชาของพระพิฆเนศวรในฐานะ**เทพเจ้าแห่งศิลปะวิทยาการของไทย** เริ่มตั้งแต่

สมัยกรุงศรีอยุธยาเรื่อยมาจวบจนถึงปัจจุบันและปรากฏเด่นชัด

ในสมัย**พระบาทสมเด็จพระ**

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

รัชกาลที่ 6 ที่ทรงโปรด

เกล้าฯ ให้ใช้รูปของพระ

พิฆเนศวรเป็นตรา

สัญลักษณ์ของวรรณคดี

สโมสร และต่อมาในปี พ.ศ.

2480 ทรงพระกรุณาโปรด

เกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ **“กรมศิลปากร”** ใช้รูปของพระ

พิฆเนศวรเป็นตราสัญลักษณ์ ทั้งนี้ยังได้

กล่าวถึงกรมศิลปากรว่า

“... ด้วยกรมศิลปากรยังมีได้มีเครื่องหมายของกรมเหมือนดังกรมอื่น ๆ ... ในที่สุดก็เห็นพร้อมกันว่าควรใช้ตราเป็นรูปพระคเณศวร อยู่ภายในวงกลม รอบวงกลมมีลวดลายเป็นดวงแก้ว 7 ดวง ทั้งนี้โดยอาศัยคตินิยมของชาวอินเดียที่ไทยเราได้รับมาแต่โบราณกาลว่าพระคเณศวรเป็นเจ้าแห่งศิลปกรรม โดยทั่วไปซึ่งมีจำแนกไว้ในพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน 7 อย่าง คือ การช่างปั้น จิตรกรรม ดุริยางคศาสตร์ นาฏศาสตร์ ศิลปะการสุนทรพจน์ สถาปัตยกรรม และอักษรศาสตร์ ...”

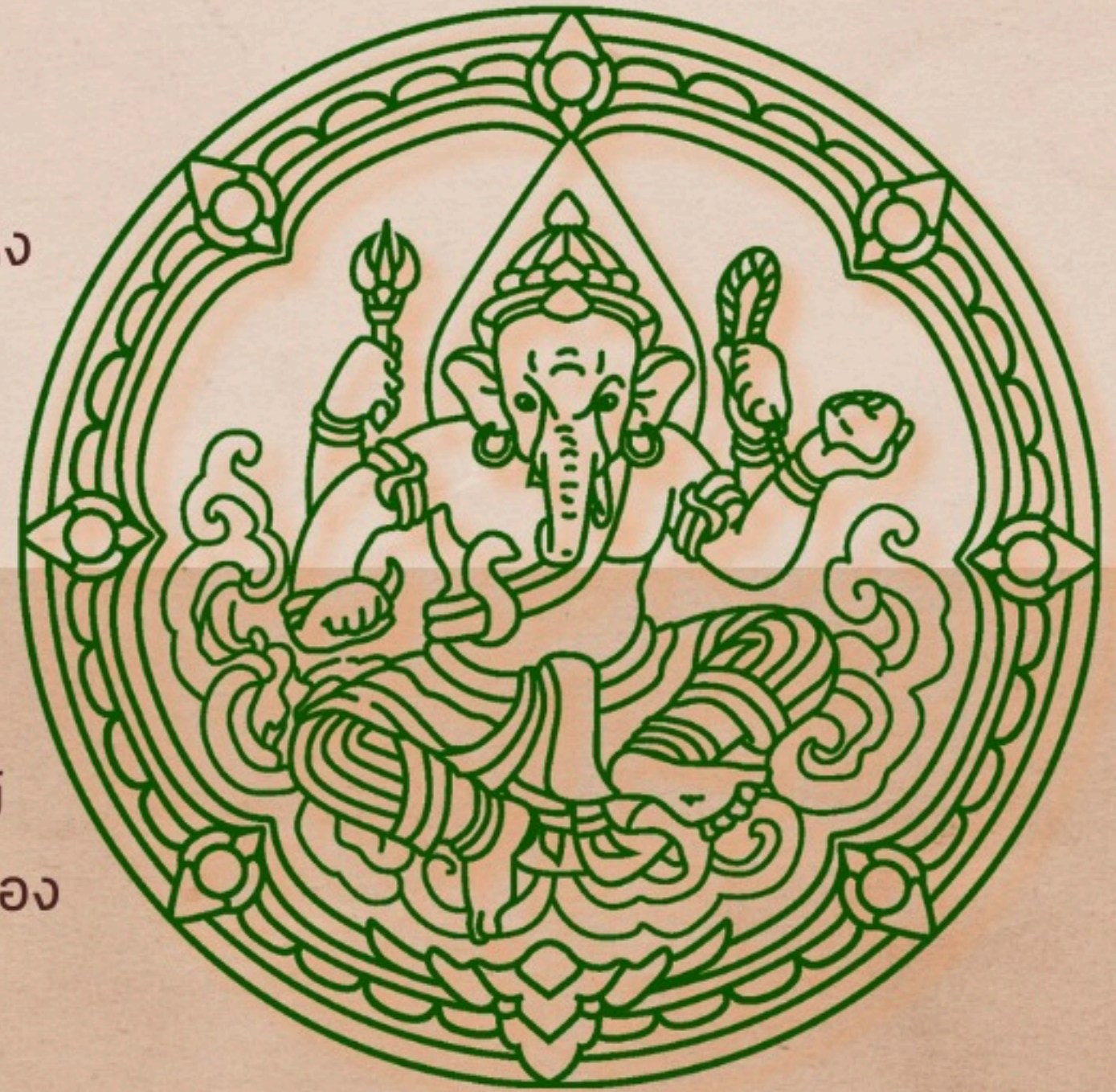

โดยตราสัญลักษณ์ของ “กรมศิลปากร” ใช้เป็นรูปของ**พระพิฆเนศวร**ประทับอยู่บนลวดลายกระหนก ลักษณะคล้ายเมฆ ทรงถืองาหัก ตรีศูล เชือกบ่วง (บ่วงบาศ) และถ้วยใส่ปayasa อยู่ในวงกลมที่ล้อมรอบด้วยดวงแก้ว 7 ดวง หมายถึงศิลปวิทยา 7 อย่าง ที่อยู่ในขอบเขตหน้าที่ของกรมศิลปากร และต่อมารูปของพระพิฆเนศวรยังได้ใช้เป็นตราประจำ**มหาวิทยาลัยศิลปากร** **วิทยาลัยช่างศิลป์** และ**สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์**

โดยตราสัญลักษณ์ของ **“กรมศิลปากร”** ใช้เป็นรูปของ**พระพิฆเนศวร** ประทับอยู่บนลวดลายกระหนก ลักษณะคล้ายเมฆ ทรงถืองาหัก ตรีศูล เชือก บ่วง (บ่วงบาท) และถ้วยใส่ปayasa อยู่ในวงกลมที่ล้อมรอบด้วยดวงแก้ว 7 ดวง หมายถึงศิลปวิทยา 7 อย่าง ที่อยู่ในขอบเขตหน้าที่ของกรมศิลปากร และต่อมารูปของพระพิฆเนศวรยังได้ใช้เป็นตราประจำ**มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาลัยช่างศิลป์ และสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์**

ปัจจุบัน **“กรมศิลปากร”** ได้ก้าวเข้าสู่ปีที่ 113 ปี แห่ง การสถาปนาศิลปากร เพื่อน้อมรำลึกถึงพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง **“กรมศิลปากร”** เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๔๕๔ ตลอดระยะเวลา ๑๑๓ ปี ที่ **“กรมศิลปากร”** ได้ทำหน้าที่คุ้มครอง ป้องกัน อนุรักษ์ บำรุงรักษา ฟื้นฟู ส่งเสริม สร้างสรรค์ เผยแพร่ วิจัย พัฒนา สืบทอดศิลปะ ทรัพย์ สันมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ และเอกลักษณ์ของ ความเป็นชาติให้คงอยู่สืบไป

พระนครคีรี
Phra Nakhon Khiri

